

Οικονομική πολιτική με στόχους εξωτερικής πολιτικής (economic statecraft)

Description

Μαρία Δεμερτζή*

Το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη γεωοικονομία αντανακλά μια μετατόπιση από το σχεδιασμό της οικονομικής πολιτικής με βάση οικονομικές αρχές και στόχους, σε σχεδιασμό οικονομικής πολιτικής που στοχεύει στην προώθηση στόχων εξωτερικής πολιτικής. Στην πράξη, αυτό αποτελεί ένα βήμα προς τα πίσω τόσο όσον αφορά τον βέλτιστο σχεδιασμό των οικονομικών πολιτικών όσο και την διεθνή οικονομική συνεργασία.

Παρατηρείται οπισθοδρόμηση στο βαθμό παγκόσμιας συνεργασίας όταν η Κίνα εισέρχεται στην παγκόσμια οικονομία στις αρχές της δεκαετίας του 2000, αμφισβητώντας την παγκόσμια ηγεμονία και προτείνοντας ένα εναλλακτικό οικονομικό μοντέλο, αυτό του κρατικού καπιταλισμού. Έκτοτε, έχει επιταχυνθεί αυτή η οπισθοδρόμηση μετά από μια σειρά κρίσεων - την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, την πανδημία και πιο πρόσφατα την ενεργειακή κρίση που προκλήθηκε από τη Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Οι πολιτικές που υιοθετούνται αντικατοπτρίζουν όλο και περισσότερο ένστικτα προστατευτισμού, απομακρυνόμενες από τις αρχές του ανταγωνισμού και του ελεύθερου εμπορίου.

Από τους εμπορικούς δασμούς έως τις οικονομικές κυρώσεις και τις κρατικά σχεδιασμένες βιομηχανικές πολιτικές, ο στόχος όλο και περισσότερο είναι να αποτραπεί

η είσοδος ξένων οικονομικών παραγόντων στη εκάστοτε χώρα.

Κατά τη διάρκεια της προεδρίας Τράμπ στις ΗΠΑ, ένα σύνολο δασμών στον χάλυβα και το αλουμίνιο που επιβλήθηκαν στις εισαγωγές από την Ευρώπη προκάλεσε μια σειρά αντιποίνων σε πολλά αμερικανικά προϊόντα που εισάγονταν στην Ευρώπη, όπως οι μοτοσικλέτες Harley Davidson και το ποτό μπέρμπον. Αυτοί οι δασμοί εξακολουθούν σήμερα να ισχύουν και οι δύο δικαιοδοσίες δεν έχουν βρει τρόπο να τους άρουν. Τέτοιου είδους οικονομική πολιτική είναι πια αποδεκτή, ακόμη και μεταξύ συμμάχων.

Οι κυρώσεις που επέβαλαν η Ευρωπαϊκή Ένωση(ΕΕ) και οι ΗΠΑ (μεταξύ άλλων) στη Ρωσία πέρυσι, σήμαιναν ότι πολλές πολυεθνικές έχασαν την πρόσβαση στη ρωσική αγορά. Τα ανώτατα όρια τιμών διαδραμάτισαν επίσης παρόμοιο ρόλο, με στόχο τη μείωση της ροής εσόδων από το πετρέλαιο για τη Ρωσία. Ομοίως, η ακινητοποίηση περιουσιακών στοιχείων της Ρωσικής Κεντρικής Τράπεζας που βρίσκονταν σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της ΕΕ, και πρόσφατα η προσπάθεια χρήσης αυτών των περιουσιακών στοιχείων για τη δημιουργία πόρων προκειμένου να καλύψουν τις χρηματοδοτικές ανάγκες της Ουκρανίας, είναι όλα οικονομικά μέτρα που εξυπηρετούν στόχους εξωτερικής πολιτικής.

Στο μέλλον, ακόμη και αν αρθούν αυτές οι κυρώσεις, πιθανότατα οι έλεγχοι των εξαγωγών πιθανότατα θα πάρουν τη θέση τους. Εν τω μεταξύ, τόσο οι ΗΠΑ όσο και η ΕΕ ήδη χρησιμοποιούν τους ελέγχους των εξαγωγών ως τρόπο προστασίας κρίσιμων τομέων.

Η τελευταία προσθήκη στα εργαλεία οικονομικής πολιτικής είναι τα ψηφιακά νομίσματα κεντρικών τραπεζών. Μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, το ενδιαφέρον για χρήση τέτοιων νομισμάτων για διασυννοριακές πληρωμές, γνωστά ως ψηφιακά νομίσματα χονδρικής χρήσεως, [έχει διπλασιαστεί](#). Οι χώρες αναζητούν τρόπους για να παρακάμψουν το τρέχον σύστημα πληρωμών που βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο δολάριο ή το ευρώ και, ως εκ τούτου, να παρακάμψουν επίσης τη δυνατότητα κυρώσεων.

Η πιο εντυπωσιακή απόδειξη του τρόπου με τον οποίο η οικονομική πολιτική με στόχους εξωτερικής πολιτικής έχει βρεθεί στο επίκεντρο είναι η έμφαση που δίνουν οι χώρες στο σχεδιασμό μιας νέας βιομηχανικής πολιτικής. Οι τρεις μεγάλες εμπορικές δικαιοδοσίες, οι ΗΠΑ, η Κίνα και η ΕΕ, έχουν όλες πολιτικές για κρίσιμες και πράσινες τεχνολογίες ή/και κρίσιμες πρώτες ύλες που αποσκοπούν στην προστασία των εγχώριων συμφερόντων και προσπαθούν να γίνουν πιο αυτόνομοι.

Πόσο κοστίζει αυτό άραγε, είτε άμεσα, από την άποψη του προφανώς υψηλότερου

κόστους για τον καταναλωτή, είτε έμμεσα, χάνοντας σημαντικές τεχνολογικές καινοτομίες που συμβαίνουν εκτός των συνόρων μας; Το πιο σημαντικό όμως, ίσως, είναι πώς επηρεάζει αυτό την παγκόσμια συνεργασία και ταυτόχρονα, την ικανότητα παροχής παγκόσμιων δημόσιων αγαθών.

Η διάβρωση των παγκόσμιων πολυμερών οργανισμών, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, αντικαθίσταται από διμερείς συμφωνίες, όπου οι χώρες που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις συμφωνούν να προωθήσουν την αυτάρκεια και να αποκλείσουν άλλους. Και οι μη ομοϊδεάτες μένουν εκτός, κι αφήνονται να βρουν τους δικούς τους συνεργάτες, σε έναν φαύλο κύκλο κατακερματισμού και διχασμού.

Μακράν, η μεγαλύτερη πρόκληση της γενιάς μας είναι η κλιματική αλλαγή. Αλλά δεν θα λυθεί αν δεν το λύσουμε όλοι από κοινού. Ωστόσο, η τρέχουσα τάση της οικονομικής πολιτικής είναι να αποκλείει άλλους, αντί να προωθεί την συνεργασία με στόχο τον ταχύτερο, φθηνότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο για την επίτευξη οικονομικών αποτελεσμάτων. Που θα καταλήξει αυτή η ανικανότητα για συνεργασία;

** Η Μαρία Δεμερτζή είναι Ανώτερη Ερευνήτρια στο Bruegel, ερευνητικό ινστιτούτο στις Βρυξέλλες, και καθηγήτρια οικονομικής πολιτικής στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο. Αυτό το κείμενο δημοσιεύτηκε σε αγγλική έκδοση από το Bruegel και στο Blog της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών.*